

Kaarita Saada-kariwai Hebrewnao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Aonaa uaitapa-kaao kanom saadanii wuru'u di'oraz kaarita Hebrewnao ati. Mazan wuru'u pidan saada'oraz aitapa'o na'apam Hebrewnao di'itinpan Kaimana'o Kuwai dau'u, Jesus Christ daua'oraz. Īnao dakota-kariwainauz Jewnao kii na'iki Israelitenao kii kapam.

Aizii Hebrewnao, ĩaitapanii ipai wuru dau'ana'a Kiwiitapa'oraz Covenant. Wuru'u Kiwiitapa'oraz Covenant,* uruu Moses tominapa-kida-kinaaz Israelitenao. Mazan Moses, Tominkaru poitoru karikaonan uruu. Mazan Jesus, uruu Tominkaru dani pa'an. Utominapa-kida pidannao Pa'ina'o Covenant dau'u pa'an.

Joshua na'akan Israelitenao kaimana'o amazada di'iti, Tominkaru taaniaz ĩ'ati, turuu kizi ĩmashaapan kaiman Kiwiitapa'o Covenant kawana'ati. Mazan Jesus na'akan waunao, wamishidapan ida'an, turuu kizi wamashaapan konaukii Pa'ina'o Covenant kawana'ati.

Hebrewnao kaina'a ĩfaadaannao Levi takaandaunnao, Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kawana'ati'o. Umanawunu'o Faadaa zowii uzai kida pidannao oian so'ota-kinao nii. Uzai kida zowiauzo-kaao ipai wunu. Mazan Jesus, uruu wafaadaan. Baukapa karikaonan

* : Kiwiitapa'o Covenant: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

uzowii-kaos so'ota'o nii pidannao oian kida. Jesus mawakan Tominkaru taa kizi Pa'ina'o Covenant, powa'a'oraz pa'an ukaimanan. Na'iki kaarita Hebrewnao ati'oraz kaminka'uta waunao, waaitapa-kinaa nii kanom ni'o wuru'u Tominkaru taanuz Pa'ina'o Covenant.

Kaarita buutinpan kida

Kaimanaiman Christ aidan Tominkaru kaduz
1:1-3

Christ, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai
1:4-2:18

Christ, powa'a'o zii umanawunun Moses na'iki
Joshua ai *3:1-4:13*

Christ, uruu Faadaa Umanawunu'o powa'a'o
zii *4:14-7:28*

Christ sha'apataniaz aimakaan powa'a'o zii
umanawunun *8:1-9:22*

Christ taainanuz powa'a'o zii umanawunun
9:23-10:39

Tominkaru pidanannao umanawunu'o
imishidapan *11:1-40*

Wada'an Jesus kaduz *12:1-13:19*

Toriinapa-karu *13:20-21*

Ubaukapan naa saada'oraz taan paparadan
13:22-25

Tominkaru paradan pauDani ida'an

¹ Kotua'a naa da'i mapuda Tominkaru paradan iriba pabi'inaaka kida'o ida'an wadokozu-daunnao ati, paprophetinnao ida'an.

² Mazan aizii amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, Tominkaru paradan wa'ati pauDani ida'an pa'an. Na'iki uruu ida'ana'o utoman aokazi, imi'i baara na'iki ipai aimakaan kida.

Tominkaru zaamata paudani, zaamata'o nii ipai aimaakan pa'idiwau nii. ³ Wuru'u udani, na'apa ukaduz Tominkaru kaduz kawan manawun. Wuru'u umanawununuz, aida-kida'o na'apam Tominkaru umanawunun. Uruu zaamatapa'o ipai aimaakan paparadan ma'ozakan ida'an. Na'iki utominan dauna'an wa'oian so'otiki nii, usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu,[†] umanawunu'oraz manawun aokazi ii.

Tominkaru dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai

⁴ Tominkaru Dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai. Na'apa u'uu Tominkaru taaniaz, powa'a'o zii umanawunun angelnao uu ai. ⁵ Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim Tominkaru kiauzon angel ati, “Pugaru Õdani.

Aizii Õgaru'u naa puDaru nii.”[‡]

Na'iki aonaa na'apainim Tominkaru kiauzon kapam angel dau'an,

“Õgaru'o nii uDaru nii,

na'iki uru'o nii Õdani nii.”[§]

⁶ Mazan Tominkaru dyuudan dono'oraz umanawunu'o paudani imi'i baara ati, ukian,

“Marii ipai Tominkaru angelinnao

umanawuntapan uruu.”^{*}

⁷ Kaikapa'ora'a kapam ukian angelnao dau'an:

“Tominkaru toman pa'angelinnao awaru nii kida; na'iki ñnao upoitorunaouz utoman,

[†] **1:3** Jewnao taapan pidan sakanata'o Naobanai diwa'ora antanapu, umanawunu'o uruu ipai ba'orainao ai [‡] **1:5** Psalm 2:7

[§] **1:5** 2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13 ^{*} **1:6** Deuteronomy 32:43

tikazi maodapa'o kawan kida.”†

- 8 Mazan pauDani ati ukian pa'an,
 “Pugaru Tominkaru,
 karikaonanu'o nii punaobanai-tinpan.
 Pukazowautapan nii pupidanannao sakitapa'o
 ida'an.
- 9 Pumarainapanii aimaakan sakitapa'o,
 mazan dikauda kida'o aimaakan,
 tuukii pumanaudapakan.
 Uruu idi ukau'an õgaru,
 puTominkarun,
 õzaamatani'i naa pugaru,
 na'iki õtaani'i naa pu'ati konaukii-kinai
 umanawunu'oraz pa'an,
 powa'a zii õtaan pu'atizu, õtaan ai
 puminauda'unao ati.”‡
- 10 Tominkaru kian u'ati koshan,
 “Naobanai, pugaru toma'oraz imi'i baara
 amazada sakadinan dono.
 Na'iki puka'u idi putoman aokazi kapam.
- 11 Ìmainaabatanan nii, mazan pugaru, puna'an nii
 karikaonan pa'an.
 Mazan putomanii kida, zaama'o nii ìdyaun
 na'apa kamicha zaaman kawan.
- 12 Kamicha narakada-kaon kawan, na'apa'o nii
 punarakadan ìdyaun,
 Na'iki pumuudan nii ìdyaun pana'itinapa.
 Mazan pugaru aonaa na'apainim pu-
 pana'adinauzon.

† 1:7 Psalm 104:4 ‡ 1:9 Psalm 45:6-7

Na'iki pukakupanutuz aona'o nii na'apainim ukatokon-tinan.”§

¹³ Tominkaru aonaa na'apainim ukiauzon angel ati kaikapa'a:

“Pusakanata òdazaba'a òdiwa'ora antanapu atii òmuudan putarubanao puwaranu'u.”*

¹⁴ Mazan angelnao doronai karikaonan ìdyaun na'iki poitoruinao, dyuuda-kariwai Tominkaru di'iki, kaminka'uta'o nii pidannao kazannaatina'o ni'oraz.

2

Umanawunu'o kazannaatin-karu

¹ Ukau'an marii wakarodinan zoobaba, wada'an wuru'u mishi'oraz parada-karu kaimanaiman, uruu aonaa kizi wapozawatan u'ai. ² Usha'apanum kau'an kakinaorii, Tominkaru taauzoniaz angelnao ida'an aida-kidakao umishiin manawun. Pidan dikintapa'oraz kakinaorii pataka'uta-kao pasha'apatanii kawana'ati. ³ Mazan wuru'u kazannaatin-karu powa'a'o zii pa'an umanawunun. Ukau'an tuukia'o nii wapataka'uta-kao wamashaapan an ikoda'azo'o tawuru'u aona'oraz kazannaatin-karu umanawunun. Wuru'u kazannaatin-karu kakuwaanaata-kao kiwiin Naobanai Jesus ida'an. Na'iki abatainaouz uruu, ìaida-kida kapam wa'ati kaimanaiman, mishi'o wuru'u kazannaatin-karu daua'oraz. ⁴ Uruu dono Tominkaru aida-kida kapam umishiin, pasha'apata-kidan ida'an aimaakan kida matukapauzoka-kariwai, na'iki umanawun kida'o aimaakan, aida'o Tominkaru

§ 1:12 Psalm 102:25-27 * 1:13 Psalm 110:1

umanawunun. Na'iki uaida-kida umishiin pataan ida'an pidannao kawana'ati ñsha'apata-kinaa nii pabi'inaaka kida'o aimaakan Kaimana'o Doronaa ida'an, na'apa paaipan kawana'ati.

Christ tominan pidan nii

⁵ Aonaa Tominkaru zaamatan angelnao kazowautapa'o nii pa'ina'o amazada wuru'u wa'atipa'oraz, uruu diina'iki'oraz amazada daua'o wuru'u wakakuwaatinanz. ⁶ Mazan usaadinpan Tominkaru kaaritan ida'a, kaikapa'a: “Oo, Tominkaru! Kanom ni'o mooko wuru'u punyukunuu

pidannao dau'atinanz manawun, na'iki putaapanuzu wuru'u daonaioraz kaiman kapam?

⁷ Putoman pidannao awutapa za'o nii ñmanawunun angelnao ai,

aonaa kotua'iki'i nii mani,
na'iki putaanii konaunam-kinai na'iki
umanawun-kinai ñ'ati.

⁸ Putaa ipai aimaakan kida ñkazowautapan nii.”*

Tominkaru taa ipai aimaakan kida pidannao ati ñkazowautapan ni'o, aonaa kanom kaina'a ñmakazowautapanii. Mazan kai aonaa zii watukapan ñkazowautapan ipai aimaakan kida.

⁹ Mazan watukapa Jesus, utoma-kao awutapa zaa umanawunun angelnao ai, mazan aonaa kotua'iki'o mani, umawaka kizi ipai pidannao oian dikin ii Tominkaru kamunanun idi. Aizii taakao'a naa konaunam-kinai na'iki umanawun-kinai u'ati, usha'apanum kau'an ubaiatina'akani'i naa mawaka-karu di'iti.

* 2:8 Psalm 8:4-6

¹⁰ Tominkaru wuru'u toma'oraz ipai aimaakan kida. Na'iki ipai aimaakan kida ukonaukii-kinaa ni'o. Tominkaru aipan iriba'oraz paudainao ka'idiwainan pamanawunun idi. Tominkaru saabaan Jesus kaiman manawun ubaiatinan ida'an, uruu mishi kizi ukazannaatapan pidannao.

¹¹ Aizii Jesus na'iki wunaou'u usaabaaniaz naa, bauda'apa'o idaru. Uruu idi aonaa ukiba'azon padakotan idyaun pa'inawuzunao nii na'iki padadakoonao nii.

¹² Ukian sha'atii Tominkaru ati kaikapa'a:

“Ōkakuwaapan nii pudau'u

ō'inawuzunao na'iki ōdadakoonao ati;

Ōkonaukii-kidan nii pugaru

pupidanannao baokopatinan dono.”†

¹³ Ukian kapam,

“Ōnyukunuu Tominkaru ati'o nii.”‡

Na'iki ukian kapam kaikapa'a:

“Di'i ōgaru'u, koraiziannao tuma,

Tominkaru taaniaz ō'ati.”§

¹⁴ Wuru'u koraiziannao, pidannao idyaun. Ukau'an Jesus na'apa utominan, na'iki utiwaa wuru'u ibaiatanii kidaz kapam. Utominan pidan nii, na'iki pamawakan ida'an, umainaabatan ipai Satan ma'ozakanuz, kazowautapa'oraz mawaka-karu. ¹⁵ Na'iki kaikapa'o ida'an, Jesus so'otan pidannao, poitoruinao kawanu'oraz imashaapan pashakatan di'iki, itaritan idi mawaka-karu ai. ¹⁶ Kaimanaiman ukainaabata-kao, aonaa angelnao mani wuru'u Jesus

† 2:12 Psalm 22:22 ‡ 2:13 Isaiah 8:17 § 2:13 Isaiah 8:18

kaminka'utaniaz, mazan Abraham takaandaunnao pa'an. ¹⁷Uruu idi'o Jesus tominan pidan nii na'apa manawun pa'inawuzunao kawan, turuu kizi uruu iFaadaan Umanawunu'o nii, kamunan-kida'o ni'oraz i'dyaun na'iki mishi'o usha'apatan aimaakan kida Tominkaru ati. Uruu turuu kizi pidanna oian kida so'ota-ka. ¹⁸Na'iki aizii turuu ukaminka'utan wunaou'u tiwaa-kidapa-kariwainouz, usha'apanum kau'an tiwaa-kidapa-kariwai'i naa uruu, na'iki ubaiaapa'akani'i naa dikauda'o kapam.

3

Powa'a zii Jesus umanawunun

Moses ai

¹Ukau'an, õiribanna, Tominkaru zaamataniinaouz papidananna nii. Udi'itapa Jesus, uruu apostle na'iki Umanawunu'o Faadaa ipai waunao ati mishidapainouz Tominkaru. ²Jesus sha'apata ipai aimaakan Tominkaru dyuudanii usha'apatan, uzaamatan uruu sha'apata'o nii kaudin-kizai, na'apa Moses sha'apatauzon kawan da'i ipai aimaakan dyuuda-kariwai usha'apatan Tominkaru Dapu ainao ati, wuru'u upidanannaouz. ³Pidan toma'oraz kabaun pamashaapa-kizi nii, powa'a zii manawun unaubaapa-ka. wuru aia'a kabaun utomaniaz. Ukau'an na'apa kapam Jesus, powa'a'o zii manawun unaubaapa-ka pa'an Moses ai. ⁴Mishi ipai kabaun kaina'a'o utomiki, mazan Tominkaru, uruu pa'an wuru'u toma'oraz ipai aimaakan. ⁵Moses sha'apata ipai aimaakan wuru'u dyuuda-kariwaiz usha'apatan Tominkaru

Dapu ainao ati, wuru'u upidanannaouz, mazan uruu poitorui karikaonan. Na'iki usha'apaapauzoniaz kainaabatan na'apam nii aimaakan sha'apan diina'iti'i. ⁶ Mazan Christ, Tominkaru Danin idi, ukazowautapa Tominkaru Dupu ainao wuru'u upidanannaouz, na'iki usha'apata ipai aimaakan Tominkaru dyuudanii usha'apatan i'ati. Waunao Tominkaru Dupu ainao, wazaamatanpan an pakawan wamishidapanii di'iti, na'iki wazaudapan an pakawan ukowaadauzoniaz usha'apatan nii wa'ati diina'iti'i.

*Marii wada'anan
Tominkaru karikaonan*

⁷ Ukau'an, Kaimana'o Doronaa kiauzon kawan, “Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

⁸ mana'a udadarada'ana'a unyukunuu tawuru dono'o kawanu'u udikintapauzonuz Tominkaru,
na'iki utiwaa-kidapauzonuz uruu mapidan-taka'o amazada di'ii.

⁹ Na'ii udokozu-daunnao tiwaa-kidapan o'garu, itukapauzon pu'a'a naa padamata kanom kida o'sha'apaapauzonii 40 wunu.

¹⁰ Uruu idi tuukii manawun o'to'oran i'ati,
na'iki okian: Ikaduz imada'ana'azookan o'garu,
na'iki aonaa manawun iaipan paizo'atin zoob-aba okakinaori.

¹¹ Uruu idi o'to'oran bii'i otoman parada-karu aona'oraz turuu ukiwa-kida-kao.

Okian: Aona'o nii na'apainim imorotan

amazada sookapa-kizai iti, òsaabaaniaz naa.”*

12 Òiribannao, ukarodin pa'i, aonaa kizi na'ia'oram unao nyukunuu dikaudan na'iki mamishidakan, na'iki unao tanawatinan pana'iti'i naa kakupa'oraz Tominkaru ai.

13 Uma'ozakadaaka mishi'oraiman ipai kamoo, wuru'u “Aizii Kamoo” kia'oraz udakotakao kaina'an pu'u zii, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao dikintapadinan, umariidapakinan ida'an oia'o ati.

14 Waunao Christ tuma'o waka'iidiwainan, wazaamatanpan an kaimanaiman wuru di'iki'i wasakadanuz wamishidapan atii utokon iti, aonaa wakaakinpan.

15 Wadi'itapa koshan tawuru'u usaadinapanuz:
“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru

kian,
Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu
tawuru kawanu'u udikintapauzonuz
Tominkaru.”†

16 Kanomnao tawuru'u abata'oraz padamata Tominkaru paradan mazan dikintapa'oraz uruu? Ìnao Moses kodita-kidaniinaouz Egypt iki.

17 Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru to'oranuz 40 wunu? Uto'oran wunao ati'ora'a, oia'oraz, mawaka'oraz naa mapidantaka'o amazada ii.

18 Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru kian parada-karu aona'oraz turuu ukiwa-kida-kao ida'an, aona'o nii na'apainim Ìmorotan amazada sookapa-kizai iti? Ukian na'apa wunao ati'ora'a, dikintapainaouz Paugaru.‡

* **3:11** Psalm 95:7-11 † **3:15** Psalm 95:7-8 ‡ **3:18** Numbers 14:1-35

aonaa ãmorotan taapada-kaos amazada sookapa-kizai iti, usha'apanum kau'an ãmamishidakan idi'o.

4

Kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapaku

¹ Kaina'a zii Tominkaru taauzonii wa'ati mishi'oraz paparadan, uruu ida'an kizi turuu wamorotan amazada sookapa-kizai iti. Marii wakarodinan zoobaba, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao kasharutinan, utukapa pa'i umamorotakan wuru di'iti'i sookapa-kizaiz.

² Waabatani'i naa kapam Kaimana'o Kuwai na'apa ãabatauzon kawan. Mazan madiwautapaka'o karikaonan ã'ati wuru'u kowaada-kariwaiz. Mishi ãabata padamatazu, mazan aonaa ãmishidanuzu. ³ Aizii waunao mishidainauzua morota pa'an, wuru di'iti'i sookapa-kizaiz. Tominkaru kian kawan:

“Ôtoman ôto'oran bii'i parada-karu aona'oraz turuu ukiwa-kida-kaos. Ôkian:

Aona'o nii na'apainim ãmorotan amazada sookapa-kizai iti,

õsaabaaniaz naa!”*

Mishi Tominkaru kaudin-kizi ipain utoman dono'oraz amazada. ⁴ Kaina'a usaadinpan 7th kamoo dau'u, kaikapa'a: “Tominkaru sookapan 7th kamoo ida'a ipai pakaudin-kizi kida ai.”†

⁵ Na'iki wadi'itapa koshan usaadinapanuz, Tominkaru kian, “Aona'o nii na'apainim ãmorotan amazada sookapa-kizai iti.”‡ ⁶ Kiwiiniinaouz ãabatan Kaimana'o Kuwai, aonaa ãmorotauan

* 4:3 Psalm 95:11 † 4:4 Genesis 2:2 ‡ 4:5 Psalm 95:11

amazada sookapa-kizai iti, usha'apanum kau'an ĭdikintapan idi'o. Kaina'a'o nii baokoinao taapada-ka'o nii ĭmorotan amazada sookapa-kizai iti. ⁷ Ukau'an Tominkaru saabaa ba'oran kamoo, uruu dakota-kariwaiz “Aizii Kamoo.” Ukowaadanuz David ida'an iriba wunu dobatan dauna'an, uruu dau'ati'o tawuru'u kii-karuz kaikapa'a:

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu.”§

⁸ Joshua tauzon an mani sookapa-karu ĭ'ati, aonaa kanom nii mani Tominkaru kadakotinan ba'oran kamoo dau'u udauna'an. ⁹ Uruu idi, kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapa-karu, Tominkaru sookapauzon kawan 7th kamoo ida'a. ¹⁰ Kanom morota'o sookapa-kizai iti, Tominkaru saabaaniaz, usookapan nii pakaudin-kizi kida ai, na'apa Tominkaru sookapauzon kawan da'i pakaudin-kizi ai. ¹¹ Ukau'an marii watiwainan dadara wamorota kizi amazada sookapa-kizai iti. Dadara pa'i watiwain, uruu aonaa kizi kanom pozawatan patamakapan ida'an wunao kaduzu'u, dikintapainauz.

¹² Tominkaru Paradanuz kakupa'o, na'iki uka'iita pasha'apatan aimaakan kida. Powa'a'o zii manawun udimanan marii dya'utama'oraz udabaazi dimanainpan ai. Atii uchoota waka'azoo iti, wadoronaa na'iki wanyukunuu sakadinapa-kizi iti. Uchoota atii waniwa'uuzi dyukoinpan, na'iki waunanzoo zikon iti. Na'iki Tominkaru paradan aitapa-kida

§ 4:7 Psalm 95:7-8

na'apam wadi'tinpan na'iki kanom waaipan wanyukunuu ii. ¹³ Aonaa kanom kaina'a dizinpa'o nii Tominkaru ai ipai utomaniaz bii an. Ipai aimaakan mashaapan kainaabanaa na'iki da'atinapa uawun za'a. Na'iki u'ati'o nii wuru'u wakowaadanuz ipai na'apam wamashaapauzonuz.

Jesus, uruu Umanawunu'o Faadaa

¹⁴ Kaina'a waFaadaan Umanawunu'o manawun mako'oraz naa aokazi iti, uruu Jesus, Tominkaru Daniz. Ukau'an marii pakawan wazaamatinpan wuru di'iti'i wamishidapanuz uruu. ¹⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u waFaadaan Umanawunu'oraz, uaitapanii na'apa'oram wuru'u wamaturuukanuz. Umashaapankan dono imi'i baara'a, tiwaa-kariwai kapam uruu ipai sha'apa'oram ida'an kida, na'apa waunao kawan. Mazan aonaa na'apainim u'oian. ¹⁶ Ukau'an aonaa wataria'ana'a wamaonapadinan Tominkaru kamunanu'oraz ida'ati. Na'ii wakamunan-kida-kao nii na'iki waikodan nii kamunan-karu kaminka'uta'o nii waunao, waaipan dono waminka'u nii.

5

¹ Umanawunu'o Faadaa zaamatauzo-kariwai da'i pairibannao bii iki, ukau'din-kizi ni'o taakao, umakon Tominkaru kanaapu iti pidannao ati, utaa kizi kaiman kida'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki uzowii kizi uzainao pidannao oian dikiin ii. ² Kaiman uruu wunao tuma'a maaitapinkainaouz na'iki sha'apatainaouz dikauda kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an uruu na'apa'o

umaturuukan kapam ĩnao kawan. ³ Ukau'an pamaturuukan idi, uzowian nii uzainao pa'oian dikin ii kapam, uzowian dono uzai pidannao oian dikin ii.

⁴ Aonaa pidan Umanawunu'o Faadaa-tinpan paaipan ati karikaonan. Soo Tominkaru zaamatan ida'an pidan, wuru'u utominanuz pa'an Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Aaron zaamatauzo-kaeo kawan. ⁵ Ukau'an na'apa'o kapam Christ, aonaa paaipan ati'o mani wuru'u uzaamatinanuz Umanawunu'o Faadaa nii. Mazan Tominkaru pa'an wuru'u zaamata'oraz uruu, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

“Pugaru ōdani,

Aizii ōgaru'u naa pudaru nii.”*

⁶ Na'iki ukian koshan kaikapa'a:

“Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan, na'apa'o Melchizedek faadaa-tinpauzon kawan.”†

⁷ Jesus mashaapankan dono imi'i baara'a, utoriinapa Tominkaru ati na'iki upishaa ukaminka'utan paugaru. Utoriinpan diiwa'o ida'an na'iki uzaada Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan uruu mawaka-karu ai. Na'iki wuru'u utoriinapanuz dako'ati-kaeo, usha'apanum kau'an utainan idi'o kaimandaun Tominkaru ati. ⁸ Jesus Tominkaru danin pu'u padamata, utominapa izo'atiaaba-karu dau'u pabaiatinan ida'an. ⁹ Ubaiaapan idi ipai aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati, uruu'u naa karikaonanu'o kazannaatin-karu ikodakinao nii ipai wunao ati'i izo'atiinaouz uruu.

* 5:5 Psalm 2:7 † 5:6 Psalm 110:4

10 Tominkaru zaamatan uruu Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa'o Melchizedek‡ faadaatinpauzon kawan.

Kakinaorii waota-karu aia'o mishidapa-karu ai

11 Kaina'a dobata wakowaada'azoonii wuru dau'ana'a, mazan kasha'apannaa ukowaada-kaokaimanaiman unao ati, usha'apanum kau'an kona'ii utominpan. 12 Unao kotua'iki'ora'a naa umishidapan Jesus, mazan upu'u aonaa uka'iitan utominapa-kidan baokoinao, mazan kii'an, ba'oran pidan tominapa-kidan zii unao powaa iti zii koshan wuru dau'a'a kiwiini'oraz tominapakaru kida Tominkaru kuwaa daua'oraz. Unao koraiziannao sodi kida kawanu'o zii, biidapa'o zii dunui karikaonan, maka'iitaka'o zii panikan wanyukunui. 13 Pidana mashaapa'oraz zii dunui ida'an karikaonan, pa'ishizo sodi'o zii kawanu'o wuru'u. Aona'o zii uaitapan aimaakan kaimana'o oo aimaakan aona'o ukaimanan. 14 Mazan pidan nika'o kimisha'o wanyukunui, dyaupai'ora'a naa pa'an wuru'u. Uaitapani'i naa pa'an na'ia'oram aimaakan kaimana'o na'iki aimaakan oia'o.

6

1 Ukau'an marina'a naa shoman kiwiin kida'oraz zii da'i tominapa-karu Christ daua'oraz, mazan wamako'o naa mishi'oraiman wuru di'iti'i kakinaorii, wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an. Aonaa wasakadina'ana'a powaa iki wuru di'iki'i, pidannao pa'ina'oraz zii ãmishidan tominapakinaaz. Tawuru'u tanawatinkaru madiwautapaka'o sha'apatinkaru kida ai daua'oraz, na'iki

‡ 5:10 Genesis 14:17-20

Tominkaru mishida-kao daua'oraz zii. ² Na'iki chikaawunuin-karu kida daua'oraz, na'iki pidannao muudan daua'oraz paka'u kida ba'oran pidan ida'ati, na'iki tominapa-karuz mawakainao kadishita-kida-kao daua'oraz diina'iti'i, na'iki karikaonanu'oraz pataka'utin-karu daua'oraz. ³ Na'iki Tominkaru taapadan an una'apan, wamakon nii wuru di'iti'i kakinaorii wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an.

⁴ Aizii aonaa turuu pidannao padanata-kida-kao powa'a ati koshan Tominkaru ida'ati, wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati.* Konaukia'oraz da'i itiwaaan kaimana'oraz aimaakan aokazi iki'o, na'iki ka'idiwaina'oraz Kaimana'o Doronaa idi. ⁵ Na'iki itaitapani'i naa na'apam Tominkaru paradan kaimanan, na'iki itaitapani'i naa na'apam Tominkaru ma'ozakan, wuru'u ukaiwaan ni'oraz diina'iti'i. ⁶ Mazan imarina'atan an pamishidapan Christ, aonaa turuu ipadanata-kida-kao powaa ati Tominkaru ida'ati. Wurru'u aimaakan isha'apataniaz, Tominkaru Dani tauka-kao kawanu'o wuru'u cross di'iti na'iki iba'azootin-kidan uruu iriba'o pidannao kanaapu iti.

⁷ Tominkaru wuru'u kamunan-kida'oraz zakapu kaimana'oraz wunu zabiipan, uruu idi ziwu paoribai sodan kida, paowainao atiz. ⁸ Mazan zakapu kaiwada-karu baawuta'o na'iki kazamaka'o baawuta'o pa'idiwaru,

* **6:4** wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati oo "baukapaiman itaitapani'i naa padamata mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'oraz"

mediwautapa-ka'o karikaonan wuru'u, uruu idi Tominkaru pataka'utan niizu, na'iki ukawaodakao nii ipai.

⁹ Ōmin-mishidannao ōmarainapaniinao, waparadan pu'u padamata unao ati kaikapa'a, mazan waaitapa wanyukunuu ii, usha'apatan nii kaiman kida'o aimaakan, pidan sha'apatauzoniaz pakazannaatinan idi'oraz naa. ¹⁰ Tominkaru aona'o nii usha'apatan aimaakan pana'iti. Aona'o nii umanyukunuutan wuru'u unao sha'apataniaz, oo unao aida-kidaniaz ukamarainapanun Tominkaru ati, ukaminka'utan ida'ana'oraz umin-mishidannao, atii kai pakawan zii unao sha'apaapan na'apa kida'o ī'ati. ¹¹ Na'iki tuukii manawun waiapan ipai unao pakawan usha'apaapan wuru'u dadara'oraz kaudin-kizai atii utokon iti. Uruu mishi'o nii uikodan wuru'u aimaakan kida uzaudapaniaz. ¹² Aonaa waiapan uzoonon, mazan waaiapa unao tawunao kawan pa'ana'a, mishidainaouz na'iki makashadin-kainaouz, uruu idi īzaamata tawuru'u Tominkaru kowaadanii putaan nii ī'ati.

Tominkaru kian kawana'ati, mishi'o nii usha'apan

¹³ Tominkaru kaiwaa pa'uu, utukapa-kidakinaa nii umishian nii wuru'u paparadanuz, ukowaadauzon dono'oraz pasha'apatan nii aimaakan Abraham ati. Ukaiwaan pa'uu aonaan idi ba'oran umanawunu'o nii u'ai. ¹⁴ Ukian kaikapa'a:

“Mishi'o nii ōkamunanun pu'ati,
iriba'o nii ōtaan putakaannao nii.”†

† 6:14 Genesis 22:17

¹⁵ Abraham aonaa ukashadinan pazaudapan, atii uzaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii.

¹⁶ Pidannao kaduz ĩdakotauzon pidan umanawunu'o pa'ai, ĩtukapa-kida'azon idi ĩmishian nii wuru'u paparadanuz. Na'iki pidannao abatan dono uruu kaduz parada-karu, aona'a naa powa'a ĩmamishida'akakan. ¹⁷ Aizii Tominkaru aipan patukapa-kidan kaimanaiman aona'o nii upana'adan padi'itinpan pasha'apata'azoonii ai, uruu idi ukaiwaan pa'uu utukapa-kida-kinaa nii umishian nii wuru'u paparadanuz, wunao ati'i zaamatainao ni'oraz tawuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii. ¹⁸ Di'ora'a dya'utama'oraz aimaakan kida, aonaa turuu ĩpana'adinan: Tominkaru aonaa turuu umariidinan utaan dono mishi'o paparadan, na'iki aonaa turuu umariidinan ukaiwaan dono pa'uu.

Ukau'an waunao makoinaouznaa Tominkaru di'iti kazannaatin-karu dau'ati, tuukii wanyukunuu ma'ozakada-kaao aonaa kizi wakashadinan wazaudapan kaiman kida'o aimaakan Tominkaru taa'azooniaz wa'ati diina'iti'i. ¹⁹ Na'iki wazaudapan idi'i naa Tominkaru taa'azooniaz wa'ati, aonaa kanom awautapan‡ waunao Tominkaru ai. ²⁰ Jesus mako'o naa u'idi'iti wa'ua'ati, na'iki waunao dikin ia'o umakon, uru'o ni'i naa karikaonanu'o

‡ **6:19** Tominkaru Dapu Jerusalem ia'oraz, unazo ii kaina'a ka-
zoa'o na'iki udaru'o kamicha mada. Uruu awautapa'o pidan-
nao, ĩmorotan ai Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti.
Soo Umanawunu'o Faadaa, uruu turuu umorotan na'iti baukapa
karikaonan ipai wunu. Mazan Jesus, baukapa umawakan na'iki
utaan paizain pidannao oian dikin ii. Uruu wuru'u da'ata'oraz
aokazi iti'o dunapo.

Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Melchizedek[§] faadaa-tinpauzon kawan.

7

*Melchizedek faadaa-tinpan kaduz
umanawunu'o*

¹ Aizii Melchizedek king da'i donoi Salem ii, na'iki uruu faadaa kapam, ukaudinan Tominkaru umanawunu'o manawun ati. Aizii Abraham papidanannao tuma, imizaataakapan patarubanao tuma, izowii ipai idyaun panaobanaa kingnao tuma kapam. Aizii Abraham kiwapaanan dono'o naa na'iki, Melchizedek ikodapan uruu, na'apain udapadan kaiman kida'o aimaakan sha'apa kizi Abraham ati, Tominkaru di'iki'o.* ² Aizii Abraham, una'aka ipai aimaakan kida pazaamataniaz pamizaataaka-kizi iki. Uru'u naa ubuutan 1/10 aimaakan kida pazaamataniaz di'iki, na'iki utaanuzu Melchizedek ati, u'idiwau nii.

Wuru'u Melchizedek uuaz, “Kaimana'o Naobanai” kia'o wuru'u. Na'iki uruu dakotakao kopam, “Kaimanaaka-karu Naobanaanaa,” usha'apanum idi uwiizi uu Salem, “kaimanaaka-karu” kia'o wuru'u. ³ Aonaa Melchizedek daru na'iki daro aitapa-kao. Na'iki aonaa kapam udokozu-daunnao aitapa-kao. Aonaa uaitapakao na'apaini'oram ushakatan na'iki na'apainim naa umawakan. Melchizedek Tominkaru Dani kawanu'o; ufaadaa-tinpan idi karikaonanu'o.

⁴ Aizii utukapa, na'apam Melchizedek umanawunun. Abraham, wadokozu-daunnao tomin-kiziz, ubuuta ipai aimaakan pana'akaniaz

§ 6:20 Genesis 14:17-20 * 7:1 Genesis 14:17-20

na'iki utaa 1/10 Melchizedek idiwau nii. ⁵ Na'iki kii-karu kawana'ati Moses kakinaori ida'an, Levi takaan-daunnao wuru'u faadaa-tinainaouz, ĩnao zaamata'o nii pa'idiwau nii 1/10 wuru di'iki'i pairibannaou buutanii kidaz, (Abraham takaan-daunnao wuru'u ĩribannaouz, mazan upu'u ĩzaamatan aimaakan ĩ'idi'iki). ⁶ Mazan Melchizedek aonaa Levi takaan-daun mani uruu, upu'u zii uzaamatan 1/10 Abraham ai. Na'iki upu'u udapadan kaiman kida'o aimaakan sha'apa kizi Abraham ati, uruu ati'oraz sha'atii Tominkaru kowaadauzon usha'apatan nii kaimana'o aimaakan. ⁷ Na'iki ipai pidan aitapan: wuru'u pidan umanawunu'oraz powa'a zii ba'oran ai, turuu udapada-kidan kaimana'o aimaakan sha'apa kizi wuru atil'i ba'oran aona'oraz umanawunun. ⁸ Wunaou'u faadaanaouz, wuru'u Levi takaan-daunnaouz zaamata 1/10, mazan ĩnao mawaka'o nii. Mazan Melchizedek zaamata'oraz 1/10 Abraham ai, karikaonanu'o ukakupan pa'an, saada-kariwaiz kian kawana'ati udau'an. ⁹ Na'iki Abraham taan dono'oraz Melchizedek ati 1/10, turuu wakian Levi takaan-daunnao wuru'u zaamatauzonaouz padamata 1/10; upu'u ĩtaan kapam Melchizedek ati Abraham ida'an, ¹⁰ usha'apanum kau'an Melchizedek ikodapan dono'oraz Abraham; Levi, padokozu-daun Abraham ida'a'ora'a naa uruu na'apain.

¹¹ Aizii wuru'u Levi takaan-daunnao faadaanao-tinapauzon kaduzuz turuan an mani usha'apatan ipai aimaakan Tominkaru aiapanii usha'apata-kao, aonaa kanom nii mani ba'oran kaduz faadaa aiapa-kao Melchizedek

kawanu'o pa'an, aonaa Aaron† kawanu'o mani. (Levi takaa-daunnao faadaa-tinapanuz, kakinaorii taa-kariwaiz Moses ati, kawana'ati'o wuru'u ifaadaa-tinapanuz.) ¹² Na'apainim dono wuru'u faadaa-tinapa-karu kaduzuz pana'ada-ka'o, ukau'an pana'adina'o nii kapam wuru'u ikakinaorinaaz. ¹³ Na'iki usaadinpan kawana'ati wanaobanaa Jesus dau'an, uruu ba'oran pidan tonaazinaa di'iki'o uwa'atin; na'iki aonaa na'apainim pidan uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tinpauzon. ¹⁴ Kaimanaiman uaitapa-ka'o wanaobanaa wa'atin Judah tonaazinaa di'iki'o, na'iki Moses aonaa na'apainim ukiauzon uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tinapa-karu dau'an.‡

*Ba'oran faadaa,
Melchizedek kawanu'o*

¹⁵ Aizii turuu waaitapan powa'a zii kaimanaiman, ba'oran kaduz faadaa aidinan, Melchizedek kawanu'o. ¹⁶ Ufaadaa-tinan aonaa ushakatan ida'ana'o mani faadaa-tinpauzonao tonaazinaa di'iki; mazan ufaadaa-tinan wuru ida'ana'a kakupa-karu ma'ozakanuz aona'o ni'oraz ukatokon-tinauzon pa'an. ¹⁷ Na'apa usaadinpan kawana'ati udau'an, kaikapa'a:
 “Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan,
 na'apa Melchizedek faadaa-tinpauzon
 kawan.”§

† **7:11** Aaron: uruu kiwiini'o faadaa, na'iki uruu Levi takaa-daun. ‡ **7:14** Jesus wa'atin pu'u Judah tonaazinaa di'iki, kii-karu kawana'ati, ipai wuru'u ba'oran Israel tonaazinaa kida bauda'apa'o idokozu, Jacob, ba'oran u'uu, Israel. § **7:17** Psalm 110:4

18 Ukau'an kiwiitapa'oraz kakinaorii (Moses ati'oraz utauzo-kao), aona'a naa ukaiwaa-kao powa'a, usha'apanum kau'an umaturuukan idi na'iki madiwautapa-ka'ora'a naazu. 19 Wuru'u kakinaoriiz, aonaa usaabaan pidan kaiman. Mazan aizii waaitapa kaina'a'a naa taa-kao wa'ati wamaonapadin-kinaa nii Tominkaru ida'ati. 20 Na'iki powa'a zii, kaina'a Tominkaru paradan pa'uu ida'ana'oraz utoman.* Aonaa kaikapa'o parada-karu nii, ba'orainao zaamata-kao dono'oraz faadaanao nii. 21 Mazan Jesus faadaa-tinan wuru ida'ana'a Tominkaru taaniaz paparadan pa'uu ida'ana'oraz, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

“Ōgaru Naobanai toman parada-karu ō'uu ida'an; na'iki aona'o nii ōpana'adan ōnyukunuu:
‘Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan!’”†

22 Tominkaru toman idi parada-karu pa'uu ida'an, Jesus ida'ana'o umishian wuru'u Pa'ina'oraz Covenant‡ Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii pidannao ati, na'iki powa'a'o zii ukaimanan.

23 Kaina'a koshan ba'oran na'apam Jesus faadaa-tinapanuz pana'adinpan: kiwiitapainouz faadaanao iriba'o ĩdyaun, usha'apanum kau'an mawaka'o nii ĩdyaun, ukau'an aonaa karikaonanu'o nii mani ĩkaudinan

* **7:20** pa'uu ida'ana'oraz utoman: Tominkaru kaiwaan pa'uu uaipan idi pidan aitapan umishiian nii paparadan ukian kawana'ati. † **7:21** Psalm 110:4 ‡ **7:22** Pa'ina'oraz Covenant: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

faadaanao nii. ²⁴ Mazan Jesus, karikaonanu'o ukakupan, uruu idi karikaonanu'o nii ufaadaatinpan. ²⁵ Ukau'an turuu ukazannaatan kai, wuru'u pidannao wa'atiinaouz Tominkaru ida'ati paugaru ida'an, na'iki karikaonanu'o nii ukazannaatan, usha'apanum kau'an karikaonan ukakupan na'iki uparadan nii ïdikin ii Tominkaru ati.

²⁶ Ukau'an Jesus wuru'u Umanawunu'o Faadaa sha'apata'oraz ipai aimaakan wa'ati. Uruu Tominkaru zaamatanii, aona'o ukasharutinpan na'iki aonaa oia'o nii u'ida'a, usaabaa-kao pana'itinapu oiainao ai na'iki usawata-kao aokazi iti umanawunu'o nii. ²⁷ Uruu idi aonaa kanom nii uaiapa-kao utaan uzai kawaoda-kariwai Tominkaru ati ipai kamoo, wunao Umanawun kidainao Faadaanao tauzon kawan uzai kida kawaoda-kariwai Tominkaru ati. Kiwiin ïtaan nii pa'oian dikin ii na'iki udauna'an ipai pidannao oian dikin ii. Uruu taaina'o baukapa pa'an pidannao oian dikin ii pamawakan ida'an na'iki aona'o nii na'apainim utaainan powa'a koshan.

²⁸ Moses kakinaori ida'an pidannao maturuu-kainao zaamata-kao Faadaanao Umanawun kida'o nii, mazan kakinaorii taa-kao dauna'an, Tominkaru taan paparadan pa'uu ida'an, uzaamatan pauDani Umanawunu'o Faadaa nii, ka'iita'oraz pasha'apatan ipai aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati.

8

*Jesus wuru'u
Umanawunu'oraz waFaadaan*

¹ Aizii di'i wuru'u ðaipaniaz uaitapan, kaina'a Umanawunu'o waFaadaan, sakanata'oraz naa umanawun-tinapa-karu ida'a Tominkaru diwa'ora antanapu aokazi ii. ² Ukaudinan Umanawunu'o Faadaa nii, wuru nazo'o ia'a mishi'oraz Tabernacle* Tominkaru tomaniaz aokazi ii, aonaa pidan tomanii mani.

³ Ipai Umanawunu'o Faadaa taa kaimana'o aimaakan kida na'iki kawaoda'o nii uzai Tominkaru ati. Uruu idi waFaadaan Umanawunu'oraz, utaanii kapam aimaakan Tominkaru ati. ⁴ Umashaapan an zii mani imi'i baara'a, aonaa mani ufaadaa-tinan, usha'apanum kau'an, kaina'a'a naa faadaanao taa'o aimaakan kida Tominkaru ati Kakinaorii kawana'ati. ⁵ Wuru'u Tabernacle imi'i baara'a'oraz na'apa'o aokazi ia'oraz kawan, mazan udikin karikaonan. Uruu idi'o Moses kakinao-ka'o ukadishita-kida'azon dono'oraz naa Tabernacle, Tominkaru kian u'ati, "Mishi pa'i putoma ipai aimaakan, na'apa manawun wuru kawana'ati'i ðaida-kidaniaz pu'ati midukuo ii."† ⁶ Mazan Jesus kaudin-kizi taa-ka'o, ufaadaa-tinapanuz, powa'a'o zii umanawunun pa'an wunao kaudin-kizi aia'a, kiwiitapainauz faadaanao. Na'apa ukau'an wuru'u Pa'ina'oraz Covenant‡ Jesus ida'ana'oraz umishiinan, powa'a'o zii pa'an umanawunun

* **8:2** Tabernacle: uruu toma-kariwaiz Tominkaru Dapu nii, Exodus di'ia'oraz ukowaada-ka'o kamicha madanaa idi'o. Mazan da'a'a verse 2 ida'a, kaina'a Tabernacle kapam, uruu Tominkaru Dapu manawun aokazi ia'oraz. Putukapa Hebrews 9:1-8 kapam.
 † **8:5** Exodus 25:40; 26:30 ‡ **8:6** Pa'ina'oraz Covenant Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

Kiwiitapa'oraz Covenant ai. Na'iki Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimaakan uruu ida'an.

⁷ Aonaan an mani pidannao kasharutinpan Kiwiitapa'oraz Covenant ai, aonaa kanom nii mani ukawadaunuta-ka. ⁸ Mazan Tominkaru tukapan idi papidanannao kasharutinpan pa'ai, uruu idi ukian,

“Kaina'iki kamoo kida wa'atin,” Naobanai kian,
 “Uruu dono'o nii òtoman Pa'ina'o Covenant Israelitenao na'iki Judah sannao tuma.

⁹ Wuru'u Pa'ina'oraz Covenant òtoman ni'oraz, aonaa wuru kawanu'o nii mani'i òtaaniaz covenant ìdokożunnao ati.

Õna'akan ìdyaun òkarodapan ida'ana'o,
 òkodita-kidan dono'oraz ìdyaun Egypt iki.

Aonaan idi ìzo'atin wuru'u Covenant òtaaniaz Moses ida'an,
 uruu idi'o aona'a naa ònyukunuupa'akan ìdyaun.

¹⁰ Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'o Covenant òtoman ni'oraz Israelitenao tuma diina'iti'i,” Naobanai kian,

“Õmuudan nii òkakinaori kida ìnyukunuu ii ìdi'itinapa-kinaa nii,
 na'iki òsaadan niizu ìnyukunuu ida'a ìnyukunuitapa-kinaa niizu.

Õgaru'o nii ìTominkarun nii,
 na'iki ìnaou'o nii òpidanannao nii.

¹¹ Aona'o nii pidan tominapa-kidan pamin-dazabazi oo pa'inawuzu,
 ukian ida'an, ‘Putominapa Tominkaru dau'u.’ Usha'apanum kau'an ipai'o nii ìaitapan ògaru,
 pidannao wuru'u aona'oraz ìmanawunun na'iki umanawuniinaouz pidannao.

12 Ōmainaabatan nii wuru'u aimaakan dikauda kida'oraz ĩsha'apatauzon, na'iki aona'o nii powa'a ōnyukunuitapan ĩ'oian kida."§

13 Tominkaru dakotan idi patoman Pa'ina'o Covenant, uruu idi Kiwiini'oraz Covenant, aona'o ni'i naa uaiapa-kao.

9

Imi'i baara'a'o na'iki aokazi ia'o Tabernacle

¹ Aizii kiwiini'oraz Tominkaru toman covenant Israelitenao tuma, kaina'a'o choochiapa-karu kakinaorinaa kida na'iki kaina'a imi'i baara'a'o Tabernacle.* ² Wuru'u Tabernacle kamicha mada idi'o utoma-kao; na'iki dya'utama'o unazoo. Kiwiitapa'o unazoo ida'a kaina'a lamp, miisa† baara na'iki bread upaawa'a; wuru'u kiwiitapa'oraz unazoo, uruu dakota-kao Kabaun Nazoo Kaimana'o.

³ Tabernacle nazoo buutapa-kao kamicha mada kazadinpa'o idi, aizii uruu barau itinapu kaina'a ba'oran unazoo, uruu dakota-kao Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun. ⁴ Uruu nazoo ida'a kaina'a altar, gold idi'o utoma-kao, incense‡ kawaodapa-kizinao. Na'iki kaina'a Moses kakinaori pakarannaa, ipai'o ukamadata-kao gold idi. Aizii pakara nazo'o, kaina'a kamoti gold idi'o utoma-kao, paida'o manna§ idi.

§ 8:12 Jeremiah 31:31-34 * 9:1 Tabernacle: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 9:2 miisa: English ida'an, table. ‡ 9:4 incense: kaduunu'o shanaribai.

§ 9:4 manna: uruu Tominkaru dyuudauzoniaz Israelitenao wanyukunuu nii aokazi iki ĩna'iaakapan dono'oraz mapidantaka'o amazada ii aka.

Kaina'a kapam Aaron wadookori soda'oraz da'i, na'iki kaina'a dya'utam kuba kataida'u kida'o na'a'oraz Tominkaru Paradan saadinpan.

⁵ Aizii pakara paawa'a kaina'a Cherubnao* kainaabatapa'o Tominkaru kaina'an, ikutuba kida kadamaradinapa wuru paawa ana'a oii-karu so'ota-kizinaoaz. Mazan kai aonaa zii turuu wakadakinan kaimanaiman di'oraz aimaakan kida dau'a'a.

⁶ Aizii aimaakan kida minziiwa-kida-kao dono'o naa ipai na'apa, faadaanao morotan nii ipai kamoo kiwiini'oraz unazoo di'iti, isha'apata kizi pakaudin-kizi. ⁷ Mazan Faadaa Umanawunu'oraz pa'an, soo uru'o nii morota wuru di'iti'i ba'oran unazooz, kamicha mada kazadinpa'oraz barau itinpu'oraz, na'iki umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu. Na'iki umorotan nii na'iti, soo una'akan an izai patuma utaan ni'oraz Tominkaru ati, pa'oian dikin ii na'iki wuru dikin ia'a oii-karu kida pidannao sha'apataniaz maaitapinaka-daun.

⁸ Kaimana'o Doronaa kaimanaiman ukainaabatan wa'ati wuru ida'ana'a, aonaa zii na'itim morota-karu wuru di'iti'i Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun, wuru kaina'an kawana'ati zii'i, kiwiitapa'oraz Tabernacle. ⁹ Di'oraz aimaakan, kainaabata wa'ati kai kida'o aimaakan dau'an. Utukapa-kida wa'ati kaiman kida'oraz aimaakan taa-kao, na'iki uzai kawaoda-kaoaz Tominkaru ati, aonaa turuu usaabaan pidan choochiipa'o nyukunuu pa'oian

* **9:5** Cherubnao: angelnao kawanu'o, na'auzo maonapa Tominkaru dazaba'a. Di'ora'a kida Cherubnao dikin toma-kariwai gold idi, kainaabata'o Tominkaru taba wuru'u.

ai. ¹⁰ Wuru'u kakinaorii kidaz wuru dau'an kida'o karikaonanu'u: aimaakan kida turua'oraz unika-kao na'iki utuza-kao dau'ana'o, na'iki chikainkaru kida dau'ana'o. Na'apa'oraz kakinaorii kida, nanai ati'o karikaonan, aonaa nyukunui ia'o mani, ukaiwaapa-kao nii aita-kao atii wuru ida'ati'i Tominkaru tomanuz ipai aimaakan pa'inaa na'iki pana'a.

¹¹ Mazan uru'u naa Christ Umanawunu'o Faadaa taa'oraz wa'ati kaiman kida'oraz aimaakan, kaina'a'oraz naa kai. Na'iki umorota Tabernacle iti, powa'a'oraz zii pa'an umanawunun na'iki ukaimanan, aonaa pidan tomanii mani, oo aonaa di'ora'a amazada ida'a'o aimaakan kida idi'o mani utoma-kao.

¹² Aonaa umorotan na'iti pana'akan ida'an boogi[†] izain, na'iki tapi'iza dani izain, mazan umorotan paizain ida'an pa'an Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, umorotan baukapa na'iki aona'o nii na'apainim koshan. Uruu idi aonaa utokon nii ukazannaatan waunao oia'o ai.

¹³ Aizii wuru'u boogi izain na'iki tapi'iza kazoti izain, na'iki pariti'i kida tapi'iza dani kawaoda-kariwai di'iki'oraz chibii-kao ida'an, turuu usaabaan pidan nanaa karikaonan, wuru kawana'ati'i ikakinaorinaaz,[‡] mazan aonaa inyukunuu ii mani. ¹⁴ Pidan saabaakao kaiman kaikapa'o kaduz ida'ana'a, mazan Christ izain powa'a zii manawun usha'apatan aimaakan umanawunu'o, utainan idi Tominkaru ati makasharutinaaka-daun, wuru ida'ana'a Doronai karikaonanu'oraz ukakupan. Uizain saabaan nii wanyukunuu wuru aia'a

[†] 9:12 boogi: English ida'an, goat. [‡] 9:13 Numbers 19:1-8

madiwautapa-ka'o sha'apatin-karu kida ai, turuu kizi washa'apatan wuru'u aimaakan, Tominkaru kakupa'oraz aiapanii washa'apatan.

¹⁵ Ukau'an Christ ida'ana'o wuru'u Tominkaru tomanuz Pa'ina'o Covenant, turuu kizi Tominkaru dapadaniinaouz papidanannao nii zaamatan ukowaadauzoniaz pataan nii, karikaonanu'oraz kaiman kida'o aimaakan. Turuu usha'apan na'apa, usha'apanum kau'an mawaka'a naa Christ, muuda-kida'o nii pidannao wuru aia'a ĩpataka'uta-kaoz pa'oian dikin ii, wuru'u ĩsha'apatauzonii kidaz ĩmashaapan dono'oraz zii Kiwiitapa'o Covenant waranu'u.

¹⁶ Aizii pidan mawakan an mani, na'iki kaina'a uwa'akan pasaadanii mawaka-karu kaaritannaa, kowaada'o nii kanomnao ati'o nii wuru'u usha'apauz kida taa-kaos umawakan dono. Aonaa kanom zaamatan wuru'u aimaakan kidaz pa'idiwau nii wuru'u kaarita kawana'ati, soo uaitapa-kaos dono mishi, mawaka'a naa wuru'u saada'oraz mawaka-karu kaaritannaa.

¹⁷ Usha'apanum kau'an wuru'u mawaka-karu kaaritannaaz madiwautapa-ka'o, pidan saada'oraz kakupan an zii; ukaiwainan nii soo umawakan dauna'an.

¹⁸ Uruu idi'o kapam Kiwiitapa'oraz Covenant Tominkaru tomaniaz Israelitenaos tuma, kaiwainan soo zowii-kariwai uzai izain kaiwaa-kaos ida'an.

¹⁹ Kiwiitapa'o aimaakan Moses sha'apatan, ukowaadan pidannao ati ipai Tominkaru dyuudaniaz uizo'ati-kaos, usaadinpan kawana'ati kakinaorii kida ida'a. Udauna'an uzaamatan tapi'iza dainaos izain, wunu tuma na'iki wuza'o kaznizo idi, na'iki hyssop waoda

ida'an uchibian kakinaorii kaaritannaa, na'iki ipai pidannao. ²⁰ Aizii uchibian pu'u, ukian, "Di'oraz izai, uruu kainaabata'o Tominkaru toman covenant unao Israelitenao tuma, unao izo'atin ni'o."§ ²¹ Na'iki na'apa kapam uchibian wuru'u Tabernacle, na'iki ipai aimaakan kida kaiwaapa-kariwaiz choochiapa-karu dono na'ii. ²² Mishi, kakinaorii kian kawana'ati, marii ipai aimaakan kida saabaa-kaao kaiman izai ida'an, na'iki Tominkaru so'otan oii-karu kida soo izai shoota-kaao ida'an.

*Christ mawakanuz
so'ota oii-karu kida*

²³ Wuru'u toma-kariwaiz aimaakan kida, aokazi ia'oraz kaduz kawan, saabaa-kaao kaiman uzai zowiapa-kaao ida'an. Mazan aokazi ii, uzai zowiapa-kaao aonaa uturuan. Uaiapa powa'a'o zii aimaakan umanawunu'o pa'an. ²⁴ Christ aonaa umorotan Kabaun Nazoo Kaimana'o di'iti, wuru'u pidan tomaniaz aokazi ia'o choochiapa-kizai dikiniz karikaonan, mazan umorotan aokazi iti manawun. Kai ukadishitapan Tominkaru kanaapu'u wadikin ii.

²⁵ Jewnao Faadaan Umanawunu'o, umorotan baukapa ipai wunu Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, una'akan uzai izain patuma. Mazan Christ aonaa umorotan aokazi iti utain kizi mani powa'a an kida. ²⁶ Una'apauzon an mani, powa'a an kida mani umawakan amazada tominan di'iki. Mazan ukaawankan baukapa

§ 9:20 Exodus 24:8

karikaonan, amazada ikoda'anan di'iti'i naa pa-tokon, utain kizi pamainaabata-kinnaa nii oia'o, pazowii-kaao ida'an.

²⁷ Ipai pidan mawakan nii baukapa, na'iki uruu dauna'an ikootowapa-kida-kaao nii Tominkaru kanaapu iti. ²⁸ Na'apa ukau'an, Christ taainan baukapa pamawakan ida'an uso'ota kizi iriba pidannao oian kida. Uwa'atin nii koshan, aonaa oii-karu dau'ana'ora'a naa mani, mazan ukazannaata'anan pidannao zaudapainouznaa uruu.

10

Jesus ida'ana'o kazannaatin-karu

¹ Wuru'u Jewnao kakinaorinaa, soo dikinii karikaonan wuru'u, kainaabata'o ishazaba wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan wa'atipa'oraz zii. Ukau'an uzai kawaodapakaaoz Jewnao kakinaori kawana'ati'oraz, aonaa uturuan usaabaan pidannao kaiman, wuru'u taainainouz Tominkaru ati, uzai taa-kaao pu'u padamata powa'a an kida ipai kamoo, na'iki ipai wunu. ² Aizii wuru'u pidannao taainainouz Tominkaru ati, umishiin dono mani isaabaa-kaao kaiman manawun pa'oian ai, aonaa kanom nii mani inyukunuu kowaadan kaina'a zii i'oian, na'iki ipai mani uzai zowiapa-kaaoz mashaadan.

³ Mazan wuru'u uzai zowiapa-kaaoz nyukunuu-kida'o nii pidannao oian kida ipai wunu.

⁴ Usha'apanum kau'an aonaa tapi'iza kazoti izain na'iki boogi izain ka'iitan paso'otan oii-karu kida.

⁵ Uruu idi'o ukau'an, Christ kaawan dono'oraz imi'i baara ati, ukian Tominkaru ati,
 “Aonaa puaipan uzai zowiapa-kaao

na'iki kaiman kida'o aimaakan taa-kao pu'ati,
mazan putaa ònanaa zowii-karu nii pu'ati.

⁶ Uzainao kawaoda-kao,
oo uzai zowii-kao kida oii-karu kida so'ota-kinao
ni'oraz,

aonaa punyukunuu konaukian ìdau'an."

⁷ Udauna'an Christ kian,
"Di'i ògaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii òsha'apatan,

na'apa usaadinpan kawana'ati òdau'an kaki-naorii kaaritannaa ida'a."*

⁸ Christ kian, "Aonaa puaiapan uzai zowiapa-kao kida na'iki kaiman kida'o aimaakan taa-kao, oo uzainao kawaoda-kao na'iki uzainao zowii-kao oii-karu kida so'ota-kinao ni'oraz, aonaa punyukunuu konaukian udau'an." Ukian kaikapa'a, uzainao zowiapa-kao taa-kao pu'u padamata kakinaorii kian kawana'ati.

⁹ Udauna'an ukian, "Di'i ògaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii òsha'apatan." Ukau'an Tominkaru katokonota wuru'u uzainao zowiapa-kaoaz, na'iki ukawadauntanuz Christ mawakan ida'an. ¹⁰ Usha'apanum kau'an Jesus Christ sha'apatan idi Tominkaru aiapanii usha'apatan, ipai usaabaan waunao kaiman Tominkaru ati, wuru ida'ana'a Jesus taanuz pananaa baukapa, na'iki aona'o nii na'apainim koshan utaanuz.

¹¹ Ipai faadaa kadishitan na'iki usha'apatan pakaudin-kizi ipai kamoo, na'iki utaan powa'a an kida bauda'apa'o kaduz aimaakan, wuru'u uzai zowiapa-kaoaz. Aona'oraz na'apainim turuu uso'otan oii-karu kida. ¹² Mazan Christ taa paizain

* **10:7** Psalm 40:6-8

baukapa uzowii-kao dono'oraz, na'iki aona'o nii utaan powa'a paizain oii-karu kida dikin ii, udauna'an usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu. ¹³ Na'ii kai uzaudapan atii Tominkaru muudan utarubanao uwaranu'u. ¹⁴ Pataainan ida'an baukapa, karikaonanu'o nii Christ kaimandan pidannao saabaa-kariwainauz Tominkaru ati.

¹⁵ Na'iki Kaimana'o Doronaa aida-kida wa'ati mishi'o wuru'u, ukianuz kaikapa'a.

Kiwiin ukian,

¹⁶ “Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'oraz Covenant ōtoman ni'oraz ĩtuma, diina'iki'oraz zii kamoo kida wa'atipan di'ii, Naobanai kian.

Ōmuudan nii ōkakinaori kida ĩnyukunuu ii ĩdi'itinapa-kinaa nii, na'iki ōsaadan niizu ĩnyukunuu ida'a ĩnyukunuitapa-kinaa niizu.”†

¹⁷ Udauna'an ukian,

“Aona'o nii powa'a ōnyukunuan ĩ'oian kida na'iki dikauda kida'o aimaakan ĩsha'apataniaz.”‡

¹⁸ Ukau'an wuru'u oii-karu kida so'ota-kao dono'o naa, aona'a naa powa'a wuru aiapa-kaoa'a uzai zowiapa-kaoaz, oii-karu dikin ia'oraz.

Maonapadin-karu Tominkaru ida'ati

¹⁹ Ukau'an ōiribannao, aonaa watarian, turua'a naa wamakon aizii Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, Jesus izain ida'an. ²⁰ Usha'apanum kau'an uda'atan wa'ati dunapo pa'ina'o na'iki kakupa-kinaiz,

† 10:16 Jeremiah 31:33a ‡ 10:17 Jeremiah 31:34b

mako'oraz Tominkaru di'iti manawun. Tawuru'u kamicha mada awautapa'oraz pidan Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun ai, aona'a naa powa'a aizii ubuutapan waunao Tominkaru ai. ²¹ Ukau'an, ukaina'an idi umanawunu'o waFaadaan kazowautapa'oraz Tominkaru Dapu ainao, wuru'u upidanannaouz, ²² marii wamaonapadinan Tominkaru ida'ati mishi'o wanyukunuu na'iki ma'ozaka'o wamishidapan ida'an, wanyukunuu kida ida'an saabaa-kariwaiz naa wuru aia'a wanyukunuu baiainapanuz oia'o idi, na'iki wananaa kida ida'an chikaa-kariwaiz naa kaimana'o wunu idi. ²³ Marii wazaamatanpan kaimanaiman wuru di'iti'i wazaudapaniaz naa Tominkaru sha'apatan wa'ati, waaitapan idi umishian nii ipai aimaakan ukowaadaniaz pasha'apatan nii. ²⁴ Marii wadi'itinpan na'apam kizi wama'ozakadan wairibannao, ĩmarainpaaka kizi na'iki ĩkaminka'uaaka kizi. ²⁵ Mana'a wamarina'ata'ana'a wuru'u wabaokopainpauzonuz baokopa wamin-mishidannao tuma, baokoinao marina'atan kawan wuru'u pabaokopainpauzonuz, mazan wama'ozakadaaka mishi'oraiman. Na'iki uaitapan idi'i naa Naobanai kaawan kamoon maonapatan, uma'ozakadaaka powa'a zii.

²⁶ Aizii wa'oipan an zii waiipan ati'i naa karikaonan, waaitapan dauna'ana'a naa mishi'o kuwai Christ dau'ana'o, aonaa ba'oran mawakakaru nii kaina'a so'ota'o nii wa'oian kida. ²⁷ Mazan kanom wa'akin kaina'a wazaudapan nii, soo tarii-karu wuru aia'a: Tominkaru pataka'utanuz pidannao na'iki Tuubaru'o Tikazi ai, wuru'u mainaabata'o ni'oraz Tominkaru

tarubanao. ²⁸ Pidan dikintapa'o Moses Kakinaori, aonaa turuu ukazannaatinan pazowii-ka'o ai, dya'utam oo idikinauda'u pidannao kian dono mishi'o udikintapan. ²⁹ Aitaniimana'o nii pidan pataka'uta-ka'o tuukii, ukashadan idi Tominkaru Dani, na'iki utaapan idi madiwautapa-ka'o nii wuru'u izai, kainaabata'oraz Pa'ina'o Covenant, saabaa'oraz uruu kaiman, oia'o ai; na'iki udakooan idi Kaimana'o Doronaa aida'oraz kamarainpan-karu. ³⁰ Waaitapa Tominkaru kiinii sha'atii, “Ōpataka'utan nii wunaou'u sha'apatainaouz oia'o aimaakan. Ōkaunaatinan nii i'ati.”§

Na'iki ukian kapam, “Naobanai'o nii pataka'uta papidanannao wuru kawana'ati'i i'isha'apataniaz.”* ³¹ Tominkaru kakupa'oraz pataka'utan dono pidan, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u.

³² Mazan unyukunuitapa tawuru'u kiwiini'oraz kamoo kida, utominpan dauna'ana'oraz zii mishi'o kuwai dau'u. Ubaiaapa iriba kasha'ora kida'o aimaakan, mazan upu'u aonaa ukaakinpan wuru ati'i ubaiainapanuz.

³³ Panaadon kida da'i parada-karu udau'an dikauda'o ida'an, na'iki uantamikita-ka'o iriba'o pidannao kanaapu'u, na'iki panaadon kida da'i minziiwa ukaminka'utan ba'orainao antamikita-kariwainao unao kawan kapam. ³⁴ Unao na'apa kapam ubaiainpan wunao tuma'a kaboota-kariwainao taraa-kizai iti. Na'iki usha'apauz kida kazata-ka'o dono'oraz ipai

§ 10:30 Deuteronomy 32:35 * 10:30 Deuteronomy 32:36

u'ai, upu'u ukonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa kaina'a aimaakan u'idiwau powa'a'o zii umanawunun pa'an, na'iki karikaonanu'o ni'oraz una'an.

³⁵ Ukau'an aonaa pa'i umarina'ata'ana'a wuru'u ukadishitapanuz ma'ozaka, usha'apanum kau'an kaina'a uwini pinaa umanawunu'o. ³⁶ Aonaa pa'i ukashadina'ana'a, uruu turuu kizi usha'apatan Tominkaru aiapanii sha'apata-ka'o, uzaamata kizi wuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii. ³⁷ Tominkaru paradan saada-kariwaiz kian, "Aona'o ni'i naa utomunu'ikin,

arawu'u wa'atipa'oraz kaawan nii; aona'o nii utomunu'ikidapan pawa'atinuz.

³⁸ Ōpidanan mashaapa'oraz sakitapa kakupan nii mishidapa-karu ida'an, mazan utanawatinan an powaa iti ō'ai, aona'o nii ōnyukunuu-atin."†

³⁹ Waunao aonaa pidannao padantinainao mani powaa iti, na'iki waziwadinainao mani, mazan waunao mishidapainao, na'iki kazannaata-kariwainao pa'an.

11

Mishidapa-karu

¹ Na'apa'oram ati'o wuru'u mishidapa-karuz? Uruu wuru'u waaitapanuz wanyukunuu ii mishi'o nii aimaakan kida sha'apan wuru'u wazaudapaniaz naa. Na'iki waaitapan aimaakan mishiin aonaan pu'u padamata watukapanuzu.

† 10:38 Habakkuk 2:3-4

² Pidannao mashaapainouz kotua'a naa, kaiman Tominkaru nyukunuu ĭtuma ĭmishidan idi. ³ Wamishidan ida'an, waaitapa ipai amazada toma-ka'o Tominkaru paradan kawana'ati, wuru'u tukapa-kariwaiz aimaakan kida tominan, aonaa tukapa-kariwai aimaakan di'iki'o mani.

⁴ Abel mishidan ida'an, utaan Tominkaru ati kaimana'o pakawaodanii Cain taanii ai. Tominkaru kian kaiman unyukunuu aimaakan kaimana'o dau'an Abel taaniaz. Ukau'an umishidan idi, udakota-ka'o kaimana'o pidan nii. Abel mawaka'a naa, mazan pamishidan ida'an pakawan zii ukakuwaapan.

⁵ Enoch mishidan ida'an, una'aka-ka'o aokazi iti, aonaa utiwaan mawaka-karu, na'iki aonaa turuu pidan ikodan uruu, usha'apanum kau'an Tominkaru na'akan idi uruu.* Una'aka-ka'o ua'ii, Tominkaru Paradan kian, Tominkaru naudapa patukapan umashaapanuz. ⁶ Ukau'an aizii uaitapa, aonaan an pidan mishidan, aonaa na'apam Tominkaru nyukunuu konaukii-kida-ka'o. Sha'apa'oram pidan wa'atin an Tominkaru ida'ati, marii umishidan kaina'a Tominkaru, na'iki marii umishidan Tominkaru'o nii kawinipinaata wunaou'u mishi'oraz ĭdorotan uruu.

⁷ Noah mishidan idi, uizo'ati Tominkaru paradan, Tominkaru kakinaowan dono'oraz uruu aimaakan kida dau'an aona'oraz zii padamata utukapan; na'iki utoma udaru'o kanawa ukazannaata-kinaa nii pairibannao. Paizo'atin ida'an, Noah aida-kida pidannao oian, mashaapainouz wuru'u amazada baara'a.

* 11:5 Genesis 5:24

Na'iki umishidan kau'an, Tominkaru dakotan Noah kaimana'o pidan nii.

⁸ Abraham mishidan ida'an, uizo'ati Tominkaru paradan, udapada-ka'o dono'oraz umako kizi ba'oran wiizai baara iti, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii u'ati. Uwa'aka pawii zi aonaan pu'u uaitapan na'iti'oram wuru'u pamakonuz. ⁹ Abraham mishidan ida'an, umashaapan tawarai kawan wuru'u wiizai baara ii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii u'ati. Utoman pamashaapa-kizi nii, umashaapan wiizibai ida'a kida karikaonan. Isaac na'iki Jacob na'apa kapam ĩmashaapauzon, zaamatainao ni'oraz kapam amazada baara pawii zi nii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii ĩ'ati. ¹⁰ Usha'apanum kau'an Abraham zaudapan wuru'u donoiz, karikaonanu'oraz nii una'an, donoi Tominkaru tomaniaz paaitaan kawana'ati.

¹¹ Abraham mishidan ida'an, utunarunaoun pu'a'a naa padamata, na'iki Sarah maskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u okaudanin. Umishida Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz.† ¹² Abraham tunarunaou'u naa manawun, ikoda'o nii mawaka'azo'ora'a naa. Mazan iriba utakaan-daunnao tominan, na'apa wizinao iriban kawan aokazi ii aka'oraz, na'apa kaatu kawan paran danoma an kida'oraz, aona'oraz uka'iita-ka'o uaita-ka'o.

† **11:11** Abraham mishidan ida'an, ... Umishida Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz oo "Sarah mishidan ida'an, omaskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u zii okaudanin omishidan idi Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz."

¹³ Ipai di'oraz pidannao mawakan pamishidapan biii'. Aonaa ĩzaamatan wuru'u aimaakan kida Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii ĩ'ati, mazan ĩtukapanuzu munapo pa'ua'ii na'iki ĩkonaukii udau'an. Na'iki ĩkowaadan paugaru morowautapainao na'iki tawarainao imi'i baara'a.

¹⁴ Pidannao kaikapa'oraz ĩparadan, ĩaidakidan kaimanaiman ĩdorotapan pawiiizi ni'i naa manawun. ¹⁵ ĩdi'itinpan dono mani pawiiizi dau'u ĩwa'akaniaz, ĩkiwa'a naa mani powaa iti. ¹⁶ Mazan ĩnyukunuu tuukii pa'an kaimana'oraz wiizai dau'ati, wuru'u aokazi ia'oraz. Ukau'an Tominkaru, aonaa ukiba'azoo-kidan padakotakao ĩTominkarun nii, usha'apanum kau'an usaabaa donoi ĩmashaapa-kizi nii.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham mishidan ida'an, utaa Isaac zowii-karu nii, Tominkaru tiwaa-kidapan dono'oraz uruu. Abraham ati'o sha'atii tawuru'u Tominkaru kiauzonuz: "Isaac ida'ana'o nii wuru'u pukatakaan-daunnaounuz."‡ Mazan upu'u Abraham minziwa utaan paudani bauda'apauzoz zowii-karu nii Tominkaru ati, ¹⁹ Abraham mishida Tominkaru ka'iita pakadishita-kidan Isaac umawaka-kizi iki. Na'iki ukawana'ati mishi usha'apan, turuu kii-karu, Abraham ikoda Isaac powaa ati umawaka-kizi iki.

²⁰ Isaac mishidan ida'an, udapada-kidan kaiman kida'o aimaakan Tominkaru di'iki sha'apa'o nii paudainao Jacob na'iki Esau ati, na'iki ĩtakan-daunnao ati diina'iti'i.

‡ **11:17-18** Genesis 21:12

²¹ Jacob mishidan ida'an, upishaan Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimaakan Joseph dainao ati, pamawakan ua'ii. Udawukapan utoriinpan Tominkaru ati udiridinpan pawadookori paawa'a.

²² Joseph mishidan ida'an, umawakapan dono'oraz naa, uparadan Israelitenaon makon dau'an Egypt iki, na'iki ukian i'ati marii kizi ina'akan uniwa'uz. §

²³ Moses daronao mishidan ida'an, ushakatan dauna'ana'oraz, idizan uruu idikinauda'u kauzu, usha'apanum kau'an itukapan idi uruu koraidaonaa konaunam sodi'o; na'iki aonaa itarian king dyuuzai.

²⁴ Moses dyaupain dono'oraz naa, Naobanai Pharaoh dani zunaaba dyaupaitan pu'u padamata uruu; umishidan ida'an aonaa uaipan padakotapa-kaon Pharaoh takaan nii.

²⁵ Mishi'oraiman uaiapa pa'an pabaiatan kasha'ora kida'o aimaakan Tominkaru pidanannaon tuma, una'azotapan ai oii kida'o aimaakan, aona'o ni'oraz una'an tomunu'iki.

²⁶ Udi'itapan baiatin-karu Christ ati powa'a pa'an umanawunun ka'idiwau-karu ai ipai wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan idi Egypt ia'oraz. Usha'apanum kau'an udi'itapan pawinipa dau'u diina'iti'oraz Tominkaru taan ni'oraz u'ati. ²⁷ Moses mishidan ida'an, uwa'akan Egypt Baara, aonaa utarian king to'oran ai. Moses aonaa ukaakinpan, ikoda'azo'o utukapanii

§ 11:22 Joseph mishida upidanannaon kiwan nii Israel iti, Tominkaru paradan kawana'ati, na'iki ukian ina'aka kizi unanaon idida kiziz Israel ii. (Genesis 50:25)

Tominkaru aona'oraz turuu utukapa-kao.
²⁸ Na'iki Moses mishidan ida'an, utaapa wuru'u
 Passover Kamoon na'iki udyuuda izai chibii-kao,
 uruu aonaa kizi Mawaka-karu Angelin zowian
 Israelitenao dainao daonaioranao, wuru'u
 kiwiitapainauz ãshakatan.*

²⁹ Pidannao mishidan ida'an, ãtaraukan Red
 Sea, na'apa arada'o baara ana'o kawan, mazan
 Egypt Baara sannao tiwaan patarauka'akan
 na'apa, baukapa ãnaraada'aka-kao. ³⁰ Israelitenao
 mishidan ida'an, donoi Jericho awauribanaa kida
 dorautan, Israelitenao kora'uupan dauna'an
 ubarau ii aka 7 kamoo, ãkora'uankanuzu
 baukapa ipai kamoo. ³¹ Rahab, kaminshu'u-
 shoroaba, mishidan ida'an, aonaa ozowii-kao
 wunao tuma'a dikintapainauz Tominkaru,
 usha'apanum kau'an konaukii odapaapan
 tawunaou'u Israelitenao awunuuta'ana'oraz
 na'apam amazada aidinpan.

³² Turuu zii õna'itidan õkakuwaapan, mazan
 aonaa amazada turuuan manawun õkowaada-
 kinaa nii Gideon, Barak, Samson, Jephthath, David,
 Samuel, na'iki prophetnao dau'u. ³³ Di'oraz
 pidannao, ipai ãmishidan Tominkaru, ukau'an
 ãka'iita pamizaataakapan na'iki pakaakinapa-
 kidan ba'oran wiizai ikiinao soldyaannao.
 ãsha'apata aimaakan sakitapa'o na'iki ãzaamata
 Tominkaru kowaadaniaz utaan nii ã'ati. ãtarata
 baudokorunao dako kida, ³⁴ ãmakada tuubaru
 kida'o tikazi, ãkidoapa pazowia'azoo-kao ai
 marii idi. ãnao kakataimana'o mazan ãtoma-kao

* **11:28** Exodus 12:21-30

ma'ozaka; umanawun ãmizaataakapan mizaataakakizai ii, na'iki kaakinapa ãtarubanao ã'ati.

³⁵ Zunnao mishidan ida'an, ãtukapan paudainao kadishita-kida-kaoo powaa iti mawaka-karu di'iki. Baokoinao antamikita-kaoo kaziwa'o ida'an atii ãmawakan, aonaan idi ãmuudan pamishidan. Usha'apanum kau'an ãaipan idi pakadishita-kida-kaoo kakupa-karu ida'ati kaimana'oraz pa'an.

³⁶ Aizii ba'orainao banikiita-kaoo na'iki ba'izii-kaoo, na'iki ba'orainao do'oo-kaoo na'iki ãkaboota-kaoo taraa-kizai iti. ³⁷ ãzowii-kaoo ãboo-kaoo ida'an udaru kida'o kuba idi, ãsaasata'aka-kaoo pazikon an, ãzowii-kaoo marii idi. ãkaiwadinpan kaznizo mada oo boogi mada kida ida'an karikaonan kowas; aonaa ãsha'apauz nii, ãpataka'uta-kaoo kaziwa'o ida'an, na'iki ãantamikita-kaoo.

³⁸ ãna'iaakapan mapidantaka'o amazada di'ii'aka, na'iki midukuo baawu ii aka; ãmashaapan kuba'un kida ida'a na'iki ka'unaru shaawa ii kida. Wuru'u mishidainaou, kaiman manawun ãdyaun wuru'u imi'i baara sannao ai, aonaa turuu ãmashaapan ãtuma.

³⁹ Ipai wunao pidannao, kaiman Tominkaru nyukunuu ãtuma ãmishidan idi, upu'u aonaa bauta'apa ãdyaun zaamatan ipai wuru'u Tominkaru kowaadaniaz utaan nii. ⁴⁰ Mazan waunao ati powa'a'o zii Tominkaru aipan pasha'apatan aimaakan kaiman wa'ati, uruu baokopa kizi waunao ãnao tuma saabaa-kaoo kaiman manawun diina'iti'i, Tominkaru aipan kawana'ati.

*Na'apam Tominkaru tominapa-kidan
paudainao*

¹ Aizii wuru'u iriba'oraz pidannao, wadi'itinapa-kinaa ni'o. Īmashaapauzon kaduz aida-kida wa'ati na'apa'oram ati'o mishidapaku. Ukau'an marii wamarina'atan ipai aimaakan wuru'u awautapa'oraz waunao, na'iki oia'o zaamatinpa'oraz wa'ida'ati. Na'iki ma'ozaka wataapa wanyukunuu, aonaa wakashadina'ana'a, na'apa pidan dimatina'o kawan dimatin-karu ida'a. ² Marii waawunuutapan soo Jesus di'iti, uruu ida'ana'o wamishidanuzu, na'iki wamishidapanuz karikaonan uruu ida'ana'o. Jesus baiaapa mawaka-karu cross ida'a, aonaa unyukunuupan na'apam ukakiba'azonnān. Usha'apatan di'oraz aimaakan uaitapan idi Tominkaru taan nii konaukii-karu utokon ii. Na'iki kai usakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapu. ³ Udi'itapa na'apam Jesus tuudan ipai wuru'u oia'o pidannao sha'apataniaz dikauda kida'o aimaakan u'ati. Ukau'an mana'a ukashada-dina'ana'a na'iki ukaakinpa'ana'a. ⁴ Wurū ida'ana'a utiwainanuz dadara umasha'apata'azookan idi oia'o ubaiaapan kasha'ora'o, mazān upu'u aonaa na'apainim zii uzowii-kaō umishidapan dikiin ii. ⁵ Umanyukunuuta'a naa mooko tawuru'u Tominkaru paradān kida ma'ozakada'oraz unyukunuu? Udakotan unao paudainao nii. Ukian,

“Ōdani, aonaa putaapa'ana'a madiwautapa-ka'o
nii karikaonan wuru'u,

Naobanai kakinaotanuz pugaru dadara'o
na'iki kaziwa'o ida'an,
na'iki aonaa pukashadina'aka'ana'a
Naobanai kakinaotan dono pugaru.

⁶ Usha'apanum kau'an Naobanai kakinaota wu-
naou'u pamarainpaniinaouz.

Na'iki ukakinaota ipai paudainao.”*

⁷ Ukau'an utuudapa wuru'u ubaiatinanz,
usha'apanum kau'an darui kakinaotan kawanu'o
unao wuru'u. Tominkaru taapan unao
paudainao nii. Ipai daniinao, ãdarunao kakinaota
ĩdyaun. ⁸ Tominkaru kakinaota ipai paudainao,

ukau'an aonaan an ukakinaotan unao, aonaa
mishi'o mani udainao unao. ⁹ Ipai waunao
kaina'a wadarunao, imi'i baara'a kakinaota'o
waunao. Īkakinaotan dono waunao wazaamata
wuru'u ĩkakinaori kidaz. Ukau'an powa'a'o
nii zii ukaimanan manawun wazaamatan
an waDaru aokazi ia'o kakinaori kidaz,
uruu idi kaina'a'o nii kakupa-karu wa'ida'a.

¹⁰ Wadarunao, imi'i baara'a'oraz kakinaota
waunao wapa'inan dono zii. Īkakinaotan waunao
wuru kawana'ati'i ĩaitapanuz wakakinaota-kao
aiapa-kao. Mazan Tominkaru kakinaotan
waunao kaminka'uta'o nii waunao, mishi
kizi wanaudapan wamashaapan Tominkaru
aipan kawana'ati. ¹¹ Aonaa wakonaukii-

kidan wakakinaota-kao dono kaziwa'o ida'an.
Kaziwa pidan kakinaota-kao, mazan diina'iti'i,
watominpan dauna'ana'a naa wakakinaota-
kao idi, kaiman wanyukunuu na'iki kaiman
wamashaapan.

* **12:6** Proverbs 3:11-12

Na'apam pidannao aiapa-kaō

ĩmashaapan

¹² Unao kapati'ora'a naa, ukau'an uma'ozakada'a naa unyukunuu koshan.

¹³ Umashaapa sakitapa'o mashaapa-karu kaduz ida'a, uruu baokoinao mishidainaouz kapatinaouznaa ma'ozakadinan nii, uruu aona'o nii ĩkapatin powa'a'a naa manawun.

¹⁴ Utiwaa umashaapan kaiman ipai pidannao tuma, na'iki utaa'in Tominkaru ati, umuudina'a naa kaimanaiman oia'o ai. Na'ia'oram pidan aona'o utaa'inan, aona'o nii utukapauzon Naobanai Tominkaru.

¹⁵ Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao padantinan powaa iti Tominkaru kamunanban ai. Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao to'orapa'o unyukunuu. Na'apa'o pidan turuu upataka'uan ipai unao.

¹⁶ Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao da'awupan aonaa pamin-mazidan tuma mani. Na'iki ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao Esau kawanun, madi'itinapaka'a Tominkaru dau'u. Esau, uruu Isaac dani kiwiitapa'o, na'iki uru'o nii zaamata padamata ipai aimaakan padaru ai. Mazan Esau taa wuru'u pa'ati'oraz aita-kaō, bauda'apa paraapi sodi'o wanyukunui dikin ii.

¹⁷ Unao, uaitapanii sha'atii Esau sha'apatan dauna'an wuru'u aimaakan, upu'u zii uaipan padaru dapadan kaiman kida'o aimaakan sha'apan pa'ati.† Kaziwa upishaan pazaadan bii'i, mazan aonaa udaru taa'azoonuzu u'ati. Usha'apanum kau'an Esau, aonaa uikodan kanom ida'an papana'ada-kinaa nii wuru'u

† 12:17 Genesis 27:30-40

pasha'apataniaz aimaakan.

¹⁸ Unao, aonaa uwa'atin midukuo Sinai ida'ati,‡ turua'oraz upishata-kaō na'iki ka'awapa'oraz tikazi idi. Uruu midukuo ida'a kaina'a maruta'o, kasha'ora-karu na'iki awaru kawaoru. ¹⁹ Kaina'a kuwudii§ aran na'iki parada-karu. Israelitenaō abatan dono'oraz parada-karu, kaziwa ĩpishaan aonaa kizi ĩabatan powaa'az. ²⁰ Aonaa ĩabata'azon wuru'u kichana'iki-kia'oraz parada-karu. Wuru'u parada-karu kian, “Na'ia'oram pidan oo uzai pishatan di'oraz midukuo, boo-kaō nii kuba idi atii umawakan.” ²¹ Wuru'u aimaakan ĩtukapaniaz tuukia'o ukichana'iki-kian. Uruu idi Moses kian, “Ōnaka-nakaan ōtarian idi.”

²² Mazan unao, uwa'atin Zion Naawa ati pa'an, na'iki kakupa'oraz Tominkaru wiizi ida'ati, wuru'u Jerusalem aokazi ia'oraz. Unao wa'atin wunao angelnaō ida'ati iriba'oraz manawun, konaukia'o ida'ana'oraz ĩbaokopatinpan. ²³ Uwa'atin wunao baokopainpan ida'ati dakota-kariwainauz Tominkaru dainao nii, kiwiitapa'oraz ĩshakatan.* Ĩ'uu kida saada-kariwai'i naa aokazi ii. Unao wa'atin Tominkaru ida'ati, di'itapa'oraz ipai pidan kaimanan oo oian. Na'iki uwa'atin Tominkaru pidanannaō doronaanaō ida'ati, mawakainauz mazan saabaa-kariwaiz naa ĩdyaun kaiman. ²⁴ Uwa'atin Jesus ida'ati, uruu ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant. Uwa'atin Jesus izain ida'ati,

‡ **12:18** Exodus 19:16-25 § **12:19** kuwudii: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kināo di'ii. * **12:23** Ipai Tominkaru dainao kiwiitapa'oraz udani shakatan kawanu'o.

chibii-kariwaiz wa'oian chikaa-kinao nii, umanawunu'oraz pa'an Abel izain ai.†

²⁵ Ukau'an ukarodin na'iki aonaa utarata'ana'a ukinao Tominkaru paradan dono. Baokoinao ĩtarata pakinao u'ai aonaan idi ĩabata'azon uparadan. Ukakinaowan dono'oraz ĩdyaun imi'i baara'a, mazan aonaa ĩdobatan papataka'uta-kao ai. Ukau'an powa'a'o nii zii manawun wabaiaapan pataka'utin-karu wamaabata'azookan an Tominkaru, kakinaowa'oraz waunao aokazi iki!

²⁶ Tawuru dono'o uparadauzonuz kiwiitapa, nakaina'aka imi'i baara, mazan aizii ukian kainaaba'o ida'an, "Baukapa'a naa koshan ōnakaan nii imi'i baara, mazan aonaa uruu mani karikaonan, ōnakaan nii aokazi kapam."

²⁷ Parada-karu kida, "Baukapa'a naa koshan," kia'oraz, kaimanaiman ukainaabatan wa'ati ipai aimaakan toma-kariwaiz nakaa-kao nii na'iki ĩmuuda-kao nii pana'itinapu pawiiizi ai, soo aimaakan kida aona'oraz na'itim ĩnaka-kao na'an nii pa'an. ²⁸ Ukau'an marii wakonaukian Tominkaru ati, usha'apanum kau'an kaina'a wawiiizi ni'o, aona'oraz turuu unakaa-kao. Marii wakonaukii-kidan Tominkaru na'iki wamanawuntapan uruu, wakichana'ikin ida'an u'ai, ²⁹ usha'apanum kau'an waTominkarun tikazi kawanu'o, kawaoda'oraz aimaakan kaiman-daun.

13

*Na'apam wakonaukii-kidan Tominkaru
wamashaapan ida'an*

† 12:24 Genesis 4:10

¹ Pakawan umarainpaaka umin-mishidannao tuma. ² Aonaa umanyukunuuta'ana'a udapaapan tawarainao udapu ida'ati, usha'apanum kau'an pabi'i kida pidannao dapaapa tawarainao padapu ati, aonaan pu'u ïaitapan ïnao angelnao. ³ Unyukunuuapa pidannao taraa-kizai ia'oraz, utarainpa'o kawan ïtuma. Unyukunuuapa baiatinainao, ubaiatina'o kawan ïtuma.

⁴ Marii ipai pidan taapan mazida-karu kaimana'o nii manawun. Na'iki daiarui na'iki daiaroi, aonaa kizi ïpataka'uan pamazidanuz, ïdawatan ida'an ba'oran pamin-mashaapan nii. Tominkaru mishi'o nii upataka'utan wuru'u pidannao kiaapaakainaouz madoronaa-daun, na'iki ba'orantapainaouz.

⁵ Aonaa umarainpa'ana'a puraata. Uturuuda wuru'u aimakaan u'ida'a'oraz. Tominkaru kiinii, “Aona'o nii òwa'akauzon pugaru,

aona'o nii òmanyukunuutauzon pugaru.”*

⁶ Ukau'an waaitapan idi kaimanaïmanazu, turuu wakian,

“Aona'o nii òtarian, usha'apanum kau'an kaina'a

Naobanai òminka'u nii.

Aonaa turuu pidannao sha'apatan ògaru.”†

⁷ Unyukunuitapa uzowaunaanao tominapa-kidauzoz unao Tominkaru Paradan kida dau'u. Udi'itapa kaiman kida'oraz aimakaan sha'apan ïmashaapan idi Tominkaru ati atii ïmawakan. Ukau'an ma'ozaka umishidapa ïnao kawan.

⁸ Jesus Christ, aonaa upana'adinuuzon, pakawan uruu munumunu'o kawan, na'iki aizii, na'iki karikaonanu'o nii.

* 13:5 Deuteronomy 31:6 † 13:6 Psalm 118:6

9 Mana'a utaapada'ana'a ipai pabi'inaaka kida'o kakinaorii na'akan unao pana'iti'inaa. Marii mishi'oraiman unyukunuu kida ma'ozakada-kao Tominkaru kamunanban ida'an, aonaa kakinaorii kida izo'ati-kao ida'an mani wanyukunui daua'oraz, aona'oraz ukaminka'utan pidannao izo'ati'oraz uruu kaduz kakinaorii.

10 Mazan ōaipan pa'an wadi'itinpan wuru dau'a'a taa-kariwaiz Tominkaru ati, wuru'u chikaa'oraz wa'oian. Na'iki wuru'u kaudinainaoz Tabernacle di'ii, aonaa turuu ĩnikan wuru'u taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinaoaz.‡

11 Umanawunu'o Faadaa, una'akauzonii uzainao izain Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, utaa kizi oii-karu kida dikin ii. Mazan wuru'u uzainao nanaa kida kawaoda-kao paniba ii, Jewnao kawiiizibitinapa-kizi ai.

12 Ukau'an Jesus paniba ii umawakan donoi ai kapam, usaabaa-kinaa nii papidanannao kaiman manawun oia'o ai paizain ida'an.

13 Ukau'an wamako Jesus di'iti paniba iti Jewnao kawiiizibitinapa-kizi ai, wakashaapa washapata-kao, na'iki wabaiaapa kapam uruu kaduz aimakaan kakiba'azonna'o uruu baiaapaniaz kaduz. 14 Aonaa karikaonanuo donoi nii da'a'a imi'i baara'a wa'ati, mazan waunao, tuukii wazaudapan donoi wuru'u wa'idiwau ni'oraz diina'iti'i pa'an.

‡ 13:10 Faadaanao, turuu ĩnikan dunai wuru di'iki'i taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo wuru'u uzainao taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinao nii, aonaa turuu ĩnikan udunaa. ĩkawaoda pa'an ipai wuru'u uzai nanaa paniba ii, munapo Jewnao kawiiizitinapa-kizi ai.

¹⁵ Ukau'an aizii Jesus ida'an, marii wataainan Tominkaru ati wakonaukii-kidan ida'an uruu, wakowaadan ida'an wuru'u kaiman kida'o aimaakan usha'apataniaz. ¹⁶ Aonaa umanyukunuuta'ana'a usha'apatan kaimana'o ba'orainao ati, na'iki uka'idiwaaka ituma, usha'apanum kau'an na'apa kida'o pa'an aimaakan taa-kao, Tominkaru konaukii udau'an.

¹⁷ Uizo'ati uzowaunaanao na'iki unaubaapa wuru'u ikaudinanuz. Inao awunuutapa'o unao, usha'apanum kau'an inaou'o nii kowaada na'apam isha'apatan pakaudin-kizi Tominkaru ati. Uizo'ati idyaun, konaukii kizi isha'apatan pakaudin-kizi. Aonaan an uizo'atin, isha'apatan nii pakaudin-kizi kasha'ora-karu ida'an, na'iki aona'o nii kanom unao ikodan na'apa'o di'iki.

¹⁸ Aonaa usokoda'ana'a utoriinpan wa'ati. Waaitapa aonaa kanom dikauda'o nii washapaapan, mazan karikaonan washapata'azon kaiman kida'o aimaakan. ¹⁹ Tuukii manawun opishaan utoriinpan o'ati, marii kizi Tominkaru dyuudan ogaru powaa ati kadiman unao ida'ati.

Kaarita katokon-tinan

²⁰⁻²¹ Aizii marii Tominkaru konaukii-kida-kao, uruu taa'o wanyukunuu kaiman-kinaa. Ukadishita-kida waNaobanaa Jesus mawakakaru di'iki. Na'iki marii Jesus konaukii-kida-kao, uruu umanawunu'o kaznizo taapiki. Uruu izain ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant, aona'o ni'oraz na'apainim ukatokonon. Aizii marii Tominkaru taan ipai kaimana'o aimaakan unao sha'apata-kinaa nii aimaakan paaipan

kawana'ati. Na'iki marii usaabaan waunao paaipan kawana'ati, Jesus Christ ida'an, na'iki marii utaapa-kaao umanawunu'o nii karikaonan. Amen.

²² Ōiribannao, tuukii manawun ōpishaan unao, uabatapa kizi kaimanaiman di'oraz kuwai ōsaadaniaz ōma'ozakada-kinaa ni'oraz unao; wuru'u ōkaaritanuz, aonaa udawuan manawun. ²³ Ōkowaada'azon u'ati wa'inawuzu Timothy kodita-kida-kaoa'a naa taraa-kizai iki. Ukaawan an kadiman, baokopa'o nii wawa'atin watukapa'anan unao.

²⁴ Ukowaada pa'i waparadan kida ipai uzowaunaanao ati, na'iki ipai Tominkaru pidanannao ati. Wairibannao Italy ikiinao dyuudan kapam paparadan unao ati.

²⁵ Marii Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

**Kaimana'o Tominkaru Paradan
New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1